

JSSN 0136—7064

Агитатордын БЛОКНОДЫ

1986

НОЯБРЬ

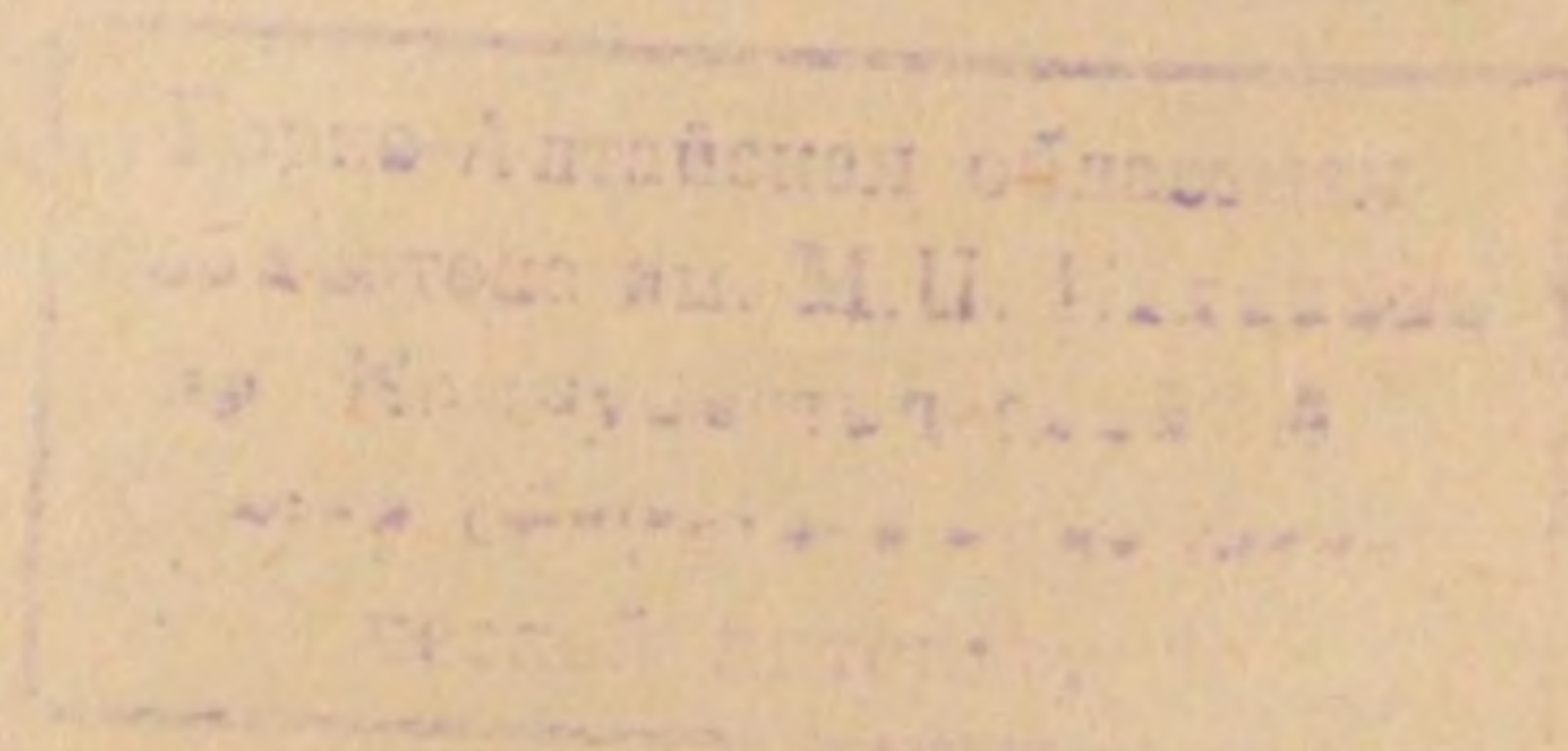
11 №

БАСТЫРА ОРООНДОРДЫН ПРОЛЭТАРИЙЛЕРИ, БИРИККИЛЕГЕР!

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын
пропаганда ла агитация бөлүгү

1986 j.
ноябрь
11 №

АЛТАЙДЫН БИЧИКТЕР ЧЫГАРАР ИЗДАТЕЛЬСТВОЗЫНЫН
ТУУЛУ АЛТАЙДАГЫ БӨЛҮГҮ

ПЛАНДАРДЫ ӨЙИНЕН ОЗО БҮДҮРЕРИ УЧУН

Он экинчи бешжылдыктын баштапкы жылы түгенип барып жат. Областын ишкүчиле жаткандары КПСС-тин XXVII съездинин жөптөрүн жүрүмдө бүдүрери учун социалистический мөрөйдү тынгыдала, 1986 жылдын пландарын ла молжуларын бүдүрери учун эрчимдү иш баштадылар.

Промышленностьтын транспорттын, строительство-нын көп нургуны предприятиелери, колхозтор ло совхозтор бойлорында бар аргаларды тuzаланып, технологияны жарандырып, ишти чике төзөп лө башкарып, дисциплинаны тынгыдып, пландалган жакылталарды бүдүрүп турулар.

Областын промышленнозны товарный продукцияны эдип чыгарар, иштин арбынын өскүрер тогусайлык жакылтаны бүдүргөн. Төс фондтор 50 процентке, жаңы строительство 18 процентке, улус журтаар туралар тудары 18 процентке өскөн.

Улусты бытовой жеткилдеери тынгыды, саду элбеген. Транспорттын организациялары кош тартар тогусайлык планды ажыра бүдүрдилер.

Je оныла коштой областын промышленнозынын ижинде жаан жедикпестер ле тутактар барын КПСС-тин обкомынын бюрозны бойынын жуунында «1986 жылдын өткөн тогус айынын туркунына областын албаты-хозяйствозы өскөнүнүн итогторын» шүүп көрөлө, темдектеген. Партиянын горкомы ла райкомдоры, баштамы партийный организациялар, советский ле хозяйственный органдар ишкүчиле жаткандардын ончо коллективтерин пландарды сөс жоктон бүдүрерине көдүрүп болбогондор. Промышленностьто производствонун текши кеми ле иштин арбынын өзүми былтыргызынан жабыс.

Продукцияны эдип табыштырары жанынан тогус айдын планын Горно-Алтайск городтын, Майма, Шебалин, Кан-Оозы райондордын промышленнозны бүдүрүп болбоды. Планды бүдүрүп болбой турган предприятиелердин тоозы былтыргызынан астабаган.

Гардинный тюль түүр фабриканын коллективи тын сондогончо. Жылдын баштапкы жарымында сондогонун бөс согор фабрика, Байголдугы агашкомбинат, Горно-Ал-

тайский агашпромхоз эмдиге јоголтып болбой турулар. Сентябрь айдын планын кийим көктөөр фабрика, эткомбинат, сарјусыркомбинат үскен.

Областынын предприятиелеринин төртинчи үлүзи промышленный производствонун кемин бийиктедер јакылтаны бүдүрбеди. Көп предприятиелерде чеберлеери ле кымакайлаары учун чоком тартыжу јок, продукциянын чындыйына шинжү уйдаган. Кирелте јанынан план бүтпеген. Эди чыгарып турган продукцияга чыгымдар пландалганынан көп болуп туру.

Капитальный строительство бар аргалар јетире тузаланылбайт. Быјылгы јылдын өткөн үч кварталында 6,3 миллион салковойдын ижи бүткен. Улус јуртаар туралар тудар јакылта тогус айдын туркунына 4,4 мун кв. метрге јетире бүтпеген, 776 бала үренер школ, 415 баланын садын тудар план үзүлген.

Автомобильный транспорттын ижинде једикпес-тутактар көп. Јолдорды јазаар иштин кеми былтыргызынан јабыс.

Садунын планы јүк ле 94 процентке бүтти. Јиилектерди ле маала ажын улустаг садып алар план бүтпеген. Садып алганын корулап салар јер једишпей јат.

* * *

Областынын ла райондордын агрономдоры бойынын ижин јангы некелтелер аайынча көндүктирип болбой турулар.

Төртинчи квартал башталганы колхозтордын ла совхозтордын общественный малы кыштуга тургузылып баштаган өйгө келишти. Бистин областынын мал өскүрөөчилери малды одорлодып семирткен јарамыкту јайгы өйди сүтти ле этти көптөдөргө канайда тузаланган?

Туулу Алтайдын колхозторы ла совхозторы январь-сентябрь айларда государственного сүтти былтыргы јылдагызынан 27,3 мун центнерге көп саттылар. Сүтти 17 процентке азыйда сондоп турган Турачак районнын совхозторы көптөттилер. Мында төзөмөл лө зоотехнический иштерди, дисциплинаны тынгытканы, јангы технологияны ла озочылдардын ченемелин тузаланганы ажыра саап турган уйлардын продуктивностын кезем бийиктеткен. Бу иш анчада ла «Дмитриевкадагы» совхозто јакшы төзөлгөн.

Коштой турган Чой райондо сүтти көптөдөри јанынан айалга чек өскө. Государственного сүт табыштырар јакылтаны јангыс ла «Ыныргыдагы» совхоз (директоры нөк. Май-

дурова Г., баш зоотехниги нök. Подрезова А.) бүдүрген.

Райондор ортодо сүтти көптөдөр тартыжуда аңылу жерде Шебалин район туруп жат. Мында мал өскүрер ишти, сүтти көптөдөри учун тартыжуны жаңы технология аайынча төзөп алган хозяйстволор бар.

1985—86 жылдардын кыжын жакшы өткүреле, жайгыда мал одорлодып семиртер ишти билгир тузалангандардын тоозында «Эjegандагы» совхозтын уй саачылары ла уй азыраачылары. Мында жайгы өйдө кажы ла уйдан орто тооло 12,5 килограммнан ас эмес сүт саап тургандар.

Эрчимдү ле мергендү ижин «Барагаштагы» совхозтын мал өскүрөөчилери көргүстилер. Бу ла жуук жылдарда хозяйстводо сүт саар иш жаан једикпес-тутактарлу болуп туратан. Мал өскүрер иште культураны јарандырганы, механизацияны тыңытканы улусты кичеенип жакшы иштее-рине јилбиркетти, иштин арбынын бийиктетти, заводко табыштырган сүттин чыңдыйын јарандырды.

Сүтти көптөдөринде жаан астамды «Шебалиндеги» совхоз этти — тогусайлык план 119 процентке бүткен. Совхозтын директоры нök. В. Завражнев, баш зоотехниги В. Орлов кышту башталганыла кожо сүтти аstatпаска кичеенип турулар.

Алтайда ченелте өткүрер хозяйство (директоры В. Букин, баш зоотехниги В. Бедарев) сүт табыштырар планы 117 процентке бүдүрген. Хозяйство тогус айдын планына үзеери үч мун центнер сүт табыштырды.

Ондой райондо «Искра» колхозтын малчылары жакшы иштендилер. Мында Өлөтүдеги ферманын озочыл уй саачылары Г. Боянкина, И. Сибиргеева ла А. Каташева кажы ла уйды сүттенгир эдери учун уй саачылардын ортодо мөрөй баштадылар. Колхоз государственного сүт табыштырарын былтыргы жылдагызынан 32 процентке көптөткөн.

Кажы ла уйдан сүт саап аларын эмдиги эки мун литр болгонынан ажыраары учун Карл Маркстын адыла адалган колхозтын Коротыдагы ла Алтыгы-Талдудагы фермаларынын уй саачылары кичеенип турулар.

Ондой райондо Калининнин адыла адалган колхоз сондогонын чек ле јоголтып болбой туру. Бу хозяйствонин фермаларында ишти башкарып турганы жаан једикпестерлү, ишчилеринин дисциплиназы уян, малчылардын ижинин арбыны јабыс, уйлар јетире азыралбай туру. Мындый айалгада сүт кайдан келетен?

Сүтти калганчы өйдө ненин де учун «Кенгидеги» сов-

хозтын Шибеедеги фермазы аstatкан. Мында сүтти көптөдөр ишке аяру астай бергени, једикпес-тутақтарга јөпсине бергендери билдирет. Сүтти ферма былтыргы жылдагызына көрө 13 процентке ас табыштырды. Коштой турган «Јолодогы» совхоз тогус айдын планын бир эмеш ажыра да бүдүрзе, сүттин чындыйын жабызатты.

Азыйда Көксуу-Оозы областыта эн көп сүттү район деп чотолгон адын быјыл ычкынды. Күс башталганынан ала кажы ла уйдан саап турган сүттин кеми 3,2 килограммга јетире жабызады. Бастыра районды Алтыгы-Оймондогы совхоз кайра тартат. Азыйда бастыра райондо ло областыта көп сүт саап алган озочыл уй саачы Д. Арбынованын эп-сүмезиле иштеп, бийик көргүзүлөрлү болуп туратан бу совхозтын фермалары бойынын магын жылытып салдылар.

Андый айалга Көксуу-Оозындагы РАПО райондо сүтти көптөдөр ишти чоком башкарбай турганын керелейт. Специалисттери районнын хозяйстволорында керектер кандый болуп турганын билбес, ишти чоком башкараар ордына чаазындарла уружып, сводкалар јууп, јакарулар ийип отурылар. Малды кыштуга көчүрери узадылды, азырал белетеер цехтер ле кухнялар бастыра јерлерде баштапкы ла күннен ала иштей берди деп айдар арга јок.

Областыта сүтти көптөдөр иште туш улустын бойынын хозяйствозында артыкташкан сүтти садып алатан арганы јетире тузаланбай турганын темдектеер керек. Ол јанынан тогус айдын планын область Шебалин ле Чой райондордын эрчимдү ижи ажыра бүдүрген. Је Майма, Көксуу-Оозы, Ондой ло Кан-Оозы райондор улустаң сүт садып алар ишти коомой төзөдилер.

Сүттин чындыйына база тын аяру керек. Јыл башталардан ала «Абайдагы», «Көксуудагы» «Дмитриевкадагы» совхозтор ло Горно-Алтайсктагы совхоз-техникум табыштырган сүттин койузы 3,7 проценттен бийиктебеди. Андый керектер уйлардын сүттенир угын јарандырар иш уйан төзөлгөнин, уйды саар ла сүтти кичеер технология тузаланылбай турганын керелейт. Быјылгы жылда Көксуу-Оозы район табыштырган бастыра сүттин жүк ле — 44, Ондой ло Кан-Оозы райондордын — 50 проценти баштапкы сорт болгон. Шак бу шылтактан улам быјылгы жылда областытын колхозторы ла совхозторы 798 мун салковой кирелтени јетире албадылар.

Областынын колхозторы ла совхозторы государство эт табыштырар тогусайлык планы 105 процентке бүдүрдилер. Жылдык планы ажыра бүдүрер аргалар бар. Энг бийик көргүзү Оңдой райондо — 150 процент, Кан-Оозы район — 126, Шебалин — 111, Көксуу-Оозы — 107, Турачак район — 104 процентке бүдүрген.

Оңдой райондо энг көп этти XXIV партсездинг адыла адалган колхоз табыштырды. Колхоз тогусайлык планы 189 процентке бүдүрди, «Искра» колхоз — 183, Карл Маркстын адыла адалган колхоз — 146 процентке бүдүрди.

Кан-Оозы район тогус айдын туркунына государство эт табыштырар планы 126 процентке бүдүрди. Бу райондо «Путь Ленина» колхоз — 179, «Путь к коммунизму» колхоз — 197, «Талицадагы» совхоз 146 процентке бүдүрди.

Шебалин район планы 111 процентке бүдүрген. «Эжендагы», «Каракольский», «Эликманардагы» совхозтор үч кварталдын эт табыштырар жакылтазын ажыра бүдүрдилер. Бу райондо «Семинский» совхоз төзөлгөли государство малдан алар продукцияны табыштырар жакылталарды ажыра бүдүрген учуралдар ас болгон. Быжыл хозяйствонун партийный организациязы КПСС-тин XXVII сездининг жөптөрүн бүдүрип, малчылардын ортодо социалистический мөрөйди тыгыдала, тогус айдын пландарын бүдүреринде жакшы једимдерге једип алды. Государство эт табыштырар планы хозяйство 114 процентке, эттин планын — 101 процентке бүдүрди.

Государство эт табыштырар тогусайлык планы бүдүргени керегинде сводканын учунда Кош-Агаш (94 процент), Чой район (88 процент), Улаган район (75 процент) турулар.

Кезик хозяйстволор зооветеринарный ишти коомой өткүрип, мал семиртер ишти чике төзөбөй турганынан улам эткомбинатка күчи жабыс, арык мал аткарып, көп кирелтени жылытып турган учуралдар эмдиге јоголголок. Былтыргы жылда область арык мал табыштырганынан улам сегис миллион салковой кирелте жылыткан. Быжыл ла келер жылдарда ол једикпес-тутакты јоголторы јанынан хозяйстволордын ла агропромдордын башкараачы ишчилери, специалисттери ле кажы ла малчы кичеенер учурлу.

ЧЕКЛЕ ЧОТОЖОРЫ ЛА КОЛХОЗ

Экинурда XXII партсъездтин адыла адалган колхоз бүгүнгү күнде Кан ичинде чекле чотожоры аайынча иштеерине кидим көчө берген сок жаңыс хозяйство. Чекле чотожоры — ол эн жаңы, озочыл эп-сүме.

Жаңы эп-сүме керегинде айдардан озо бу колхозтын өткөн бешжылдыктагы једимдерин көрүп ийели. Пландардын бүткени ле колхозтын текши ар-јөөжөзи керегинде айтпайлы. Бу колхоз алдындагы да бешжылдыктарда улай ла озочыл, бийик кирелтелү (рентабельный) хозяйство болгон. Хозрасчеттын ла бригадный подрядтын тузазын, темдектезе, мындый темдектен јарт көрөргө јараар. Он биринчи бешжылдыкта, онынчы бешжылдыкка көрө, колхозто јыл туркунына иштеп турган улустын тоозы 14 кижиге астаган. Је ол ок өйдө иштин арбыны кижиге бажына 455 салковойго көптөгөн. Иштеер улустын тоозы Экинурда улус једишпей турганынан астаган эмес, јок, иштеер улус ла специалисттер јанынан бу колхозто комыдал јок. Мында јүзүн-јүүр специалисттер керек дезе артыгында. Хозрасчет, бригаданын эп-сүмези, учы-учында чекле чотожоры иште бой-бойын солыжып билерин, бир кижиге бир канча иштерди бүдүрерин, уур иштерди толо механизировать эдерин, науканын ла техниканын эн жаңы једимдерин ле озочыл ченемелди элбеде тузаланарын некеп јат. Темдектезе, уй саар фермада ол эмезе аш уура токто ончо иштер механизировать эдилген болзо, мында көп улус уур иштен јайымдалар. Ол ок ишти ас улус этсе, продукциянын иштеп алар баазы јабызаары ла ишјал бийиктеери јолду. Бу хозрасчеттын төс некелтези.

XXII партсъездтин адыла адалган колхозтын өмөлиги, бригаданын эп-сүмезиле иштеерин областьтын көп тоолу озочыл хозяйстволоры чылап ок, 1983 јылда баштаган. Је жаңы эп-сүмеле иштеерине көчөрдөн озо колхозтын башкараачылары ла специалисттери Бурятияга јүрүп, ондо бу иш канайда төзөлгөниле танышкандар. Бурятияда жаңы эп-сүмеле иштееринде кажы ла ишчинин бойынын эдип отурган керегин јакшы билерине, специалисттердин ле орто звенонын башкараачыларынын тоомјызын бийик-

тедерине јаан ајару эдип турганын Экинурдан барган специалисттер база ајаруга алгандар.

Бригадада иштеери баштапкы ла күндерден ала килең јолло барган деп айтса, јастыра болор. Колхозто бригаданың эп-сүмезиле иштеерине озо ло баштап јалан ижиниң эки бригадазы көчкөн. Бу эки бригаданың өмөлиги колхозтын башкартузыла чокым иштерди бүдүрер болуп договор тургускан. Ол договор аайынча колхозтын башкартузы бу бригадаларды ончо керектү не-немелерле өйлү-өйинде јеткилдеер учурлу болгон. Је јаан удабай бу јөптөжүлер эки јанынан бузулып баштаган. Бир көрзөң, колхозтын башкартузы бригадалардын бир кезек тракторлорын малга өлөң тартарга айрып алган, ол эмезе база не-не јетпей калган турар. Онон јангы эп-сүмеле иштеп турган бригаданың өмөлиги ортодогы јөпсинишпестер башталган. Темдектезе, эмди јер сүрүш тушта бригадада кандый бир трактор үреле берген болзо, оны өмө-јөмө, түрген-түкей јазап, бир 20—30 минуттан онон ары екпіндү иштей береди. А ол, баштапкы күндерде, бригаданың ончо механизаторлоры үрелген трактор јазалдарын сакып отурган да учуралдар болгон. Бригаданың эп-сүмезин баштап тарыйын анайда јастыра ондогондор. Онын учун ишјалды иште турушканынын коэффициенти аайынча берер шүүлтеге келгендер. Је ол өткөн керек. Бүгүңги күнде Экинурда бригаданың эп-сүмези ле билелик подряд элбек јол алынган. Колхоз бригаданың эп-сүмезиле иштеп баштаган јылда 1 миллион 32 мун салковой ло 1984 јылда 1 миллион 79 мун салковой ару кирелтелү болгон. Колхоз он биринчи бешјылдыкта јылына орто тооло 809 мун салковой ару кирелте алган.

Бригаданың эп-сүмези јакшы көндүгө берерде, бу колхозто чекле чотожорынын эп-сүмезин баштаар шүүлтеге келгендер. Колхозтын экономизи Ирина Транова ол керегинде мынайда куучындады:

— Је чекле чотожорынын эп-сүмезине бис быјыл јангы ла кидим киргенибис деп айдарга јараар. Бис, бир бөлүк специалисттер, Косихинский райондо «Путь к коммунизму» колхозто бу јангы эп-сүмеле таныжып жүргенибис. Је бу кыска јорык көп неме бербеди. Онын учун бис бойыстың једикпес-тутактарыска үренерге кичеенип јадыбыс. Чекле чотожорынын төс амадузы: ол кажы ла ишчини чотоорына үредери, хозяйствоның чындык ээзи эдип таскадары. Ол айдары јок јаан учурлу. Бу эп-сүмеле коштой баш малчылардын, бригадирлердин ле специалисттердин

башкараачы учуры ла тоомҗызы сүрекей бийиктейт. Чек-ле чотожоры башталган кийнинде бистинг малчылар ла бригадирлер кармандарында чек книгалу, карандаш-ручкалу жүрер болор деп мен озо бүтпегем. А бүгүн көрзөөр, олор ишке барардан озо карманына чекти суккан ба деп көрүп жадылар. «Жүрүм үредер» дегени жолду эмтир. Бистинг де улуска колдорына карандаш-ручка алар ой жетти.

Экономисттинг сөстөри жолду. Быжыл жастын сырангай торо ойинде бир ченемелдү, жажы жаан койчы колхозтын башкараачыларынан өлөң сурап келген. Колхозтын жаандары дезе, оны экономисттерге ийгендер. Экономисттердинг кыбында мындый куучын өткөн:

— Көрзөөр, слердинг бу жылдын баштапкы кварталда алатан азыралыгар чыгымдайтан лимитке једип калган — деп, экономист келин койчынынг чек книгазын ачып, јартайт. — Слерге эмди колхозтонг не-неме албаска кичеенер керек.

— А мен лимитке үзеери өлөң алзам не болор? — деп, койчы јилбиркеп сурайт.

— Ол тушта слердинг үүрдең алган эттинг, түктинг иштеп алар баазы бийиктеер ле жылдын учында алатан иш-јалыгар ас болор...

Койчы бу куучыннын кийнинен јаандардан өлөң сурап барбаган. Ол кыштудагы бар өлөңди кымакай тузаланар деп шүүнген. Шак мынайып тегин ле койчы чүми јок экономикага, чотоорына ла кымакайлаарына үренип јат. База бир темдек. Колхозтын мал өскүрер бригадазында тайгадагы койлорго тус јетирер үч тракторлор јангыс уунда ончозы үрелип калган. Јалаң ижининг бригадазынан түрген ле тракторлор алар керек. Је олор бербей јат. Малчылардын бригадири председателъге јеткен:

— Үч трактор керек.

— Сен кол салган договорды кычырдын ба?

— Эйе.

— Бербей турган болзо, менин оны берзин деп јакарар аргам јок. Олор бригададагы техниканын ээлери.

Ол тушта байагы бригадир бойынынг өмөлигиле үрелген тракторлорды түни-түжи јазап, керектү тусты ойинде јетирип алгандар. Ол бригадир өскө бригаданан трактор алган болзо, нени эдер эди? Ол тушта бригадир мындый числодо мынча трактор алгам деп чек книгазына бичип, үзер јердең үзүп, бухгалтерияга табыштырып јат. Бу ой-дөң ала байагы үч трактор бойынынг бригадазына «акча иштеп јат». Онынг учун кажы ла бригада тууразынан кел-

ген техниканы калас бир де кичинек тутпаска кичеенип јат. Ол јанынан колхозтын баш агрономы П. Сельбигов мынайда айтты:

— Быјыл аш јуунадар тушта Кудачин Армистин бригадазына алты ла машина өй боло берген. Ол јетинчи машинаны түрген ле табыштырып ийген. А алдындагы јылдарда болзо, ол артык машина көп сабазында анайда ла калас турар эди. Чекле чотожоры техниканы чике ле арбынду тузаланарын јеткилдейт. Мында онын тузазы айдары јок.

Бригадный подрядка көчүп, чекле чотожорын јакшы тузаланганынын шылтузында быјыл Экинурдын уй саачылары госуларството сүт садар јылдык пландарын 4 айга озо бүдүрдилер. Мында үч озочыл: Тюлентина Јыламаш Озоевна, Минакова Нина Јузуровна, Кудачина Мария Еркеевна тогус айга кажы ла уйдан орто тооло эки мун килограммнан сүт саадылар. Бүгүнгү күнде бригадада планын бүдүрбей турган кичи јок. Колхоз 9 айдын итогы айынча райондо баштапкы јерге чыгып, КПСС-тин райкомынын л райисполкомнын улалып жүрер Кызыл маанызыла кайралдатты.

Чекле чотожоры колхозтын экономиказын тынгытканыла коштой, улустын ишке јилбиркеерин тынгыдып јат. Онызын мындыј темдектен көрөргө јараар. Онынчы бешјылдыкта Экинурда колхозчынын јыл туркунына ишјалы орто тооло 1273 салковой болгон болзо, 11-чи бешјылдыкта 1799 салковойго јеткен. 526 салковойго көптөгөн. Јакшынак једим. Ол орто көргүзү. Мында јылына јүк ле үч-төрт, беш-алты ай иштеген улус база кирип јат. А озо-ыл колхозчылардын айлык ишјалы 300—400 салковойго једип јат. Онын да учун бүгүн Экинурда үч јүске јуук өрөкө төрт кып јаан тураларда јуртайт. Јуртта јетеннен ажыра биле јенил јорыкту машиналу, 130 кичи мотоциклдү. Экинур јуртта эки этаж орто школ бар. Колхоз эзенде ол школго коштой эки этаж база бир школ тудар. Колхозтын строитељдери быјыл профилакторийдин туразын бүдүрип койдылар. Эзенде ол иштеп баштаар. Ол тушта Экинурдын механизаторлоры, койчы-малчылары иштен энгирде јанып браадала, профилакторийге кирип, эди-канын, эл-санын тыштандырып, јүзүн-јүүр чокторго јылынып, эмчилерге сыймадып, эмдедип јангылаар. Андый жүрүмди олар алдында јүк ле кинодон көргөндөр. Бүгүн дезе ол бүдүп јат.

В ТОЕНОВ

јараар. Каа-јаа научный эп-сүмени, кыраларды сугарар ээжилерди ле азырал эдер культураларды өскүрер агротехниканы бузуп тuzаланып турган. Је малга азыралды көптөдө белетеер задача науканын јангы једимдерин, элден озо јердин кыртыжын корып чеберлеер технологияны кыйалта јок тuzаланарын керексип те турза, бүгүңги күңге јетире ого ајару эдилбей турганы јастыра.

Бис сугарылып турган јерлерде јангысјылдык культураларды — арбаны ла суланы өскүрип турганыс малга азырал белетеер задачаны бүдүреринде јаан тутак болуп јат. Бу культуралар малга ток азырал болор аргазы ас, сугарылган јерлерде түжүми јабыс — гектарда көп лө болзо, 25—30 центнерден. Олорды үрендеерге јылдын ла јерди салдала антара сүрүп турганы кају јерлерде кыртышты јанмырдын суузына ыра јидиртип, салкынга соктыртып үреп јат. Онын учун андый кыраларда севооборотко көп јыл өзөр өлөңдөр үрендеерин кожор керек. Көп јыл өзөр өлөңдөр кажы ла гектарда түжүмди чик-јок бийиктеткенине үзеери бастыразы 5—7 сантиметрден өтпөс тайыс кыртышты корып чеберлеер арга берер.

Сугарылып турган кыраларлу севообороттордо эн ле бийик түжүмдү ток азырал культураларды үрендеери јанынан научный шинжү өткүреле, чокым шүүлтелер тургузар керек. Бистин областта сугарылган ла кургадылган јерлер кажы ла јыл сайын элбеп туру. Је олорды билгир тuzаланар иш чике төзөлбөгөн, технология бузулып, агротехниканын некелтелери бүтпей турарда, андый јерлерди јарандыраына чыгым көп тө болгон болзо, туза ас болуп туру.

Малды кабырып өскүрер иште баазы јенгил азыралды одорлор берип јат. Андый да болзо, бистин кырларлу јерлерде одорлор үрелерге беленин ундыырга јарабас. Малдын одоры үрелгежин, оны ойто орныктырарга көп ой, јылдар өдөр, көп иш өткүрери, чыгым эдери керектү болор.

Онын учун малдын азыралына көп јыл өзөр өлөңдөрдиле аш культураларды үрендеп өскүрерине, одорлорды јарандыраына бистин областтын айалгазында ангылу ајару керек. Бу некелте аайынча бистин станцияда малдын азыралы аайынча научный шинжү ле ченемел өткүрип турган ишчилер бойынын ижин төзөп турулар.

Малды быжу ла ток азыралла јеткилдееринде олорды кабырып одорлодорын зооветеринарный науканын некелтелери аайынча чике төзөөри анчада ла јаан учурлу.

Одорлорды анар-мынар тузаланганы, олардо жайы-кыжыла, түни-түжиле мал турганы жердин кыртыжын үреер. Анчада ла журттын ла фермалардын жанында одорлор тепселип, өлөң өспөй барар. Олардо малга ток өлөң-баргаа жоголот. Жаңыс чөп, корон өлөңдөр артар. Олорды мал отобос.

Керек дезе кеен жалаңдарда, өлөңи бачым түгенбес жерлерде улай мал турза, одор болор аргазы жоголып калар.

1956 жылда профессор А. В. Куминова Шебалин районнын өлөң эдер ле мал одорлоор жерлерин шингдеерде, июнь айдын ортозы киреде бир гектар жерде өлөңнин түжүми 29 центнерден ала 70 центнерге једип турган. Быјыл 1986 жылда бистинг станциянын ишчилери шингдеерде түжүм жабызап калганы јарталды, кажы ла гектарда 20 центнерден ала 41 центнерге јетире болды. Агаш ортозында ла ак жалаңдарда өскөн өлөңнин жүк ле 47—49 процентин мал јиир, артканын мал керексип отобойт. Одорлордо улай мал турганда эн тузалу ток азырал — мырчак культуралар астап жоголып калар. Олорды ойто орныктырып өскүрерге көп жылдар керек.

Анайдарда, одорлорды элип-селип тузаланар керек. Олорды чике тузаланар дегени — анайда ок өлөңи јакшы өссин деп кичеейтени, удобрениелерле азырайтаны, корон чөп өлөңдөрдү жоголторы, өлөңди үзеери үрендейтени.

Мал кышкыда одорлойтон жерлерде јаскыда ла күскиде мал турбаганы јакшы. Өлөң эдер ле мал одорлоор жерлерде азыралдын севообороды аайынча жердин кыртыжын јарандырар, көп жыл өзөр мажакту культуралар үрендеп өскүрер керек.

Малдын азыралы болотон культуралардын, көп жыл өзөр өлөңдөрдү кыралап өскүреле, үренин јуунадып алганыла коштой, јерлик өлөңдөрдүн үренин јуур иш төзөөри јаан учурлу. Туулу Алтайда бийик түжүмдү, малга сүреен ток азырал болор јерлик өлөңдөр көп. Анайда эдип алар баазы сүреен јенгил ток азыралды артыкташтыра белетеп туратан быжу арга ол болуп јат. Эмдиги өйдө бистинг станция областта көп жыл өзөр өлөңдөрдүн үрендерин көптөдөр иш өткүрип баштады. Бу иш Ондой ло Кош-Агаш райондордын хозяйстволорында көндүкти. Башкарып турган улус — наукалардын кандидаттары нөк. Ва-жов В. Т. ла Пушкина Л. Т.

Туулу Алтайда көп кой өскүрип турган жерлерде одорлорды чедендегени тузалу болгоны билдирет. Кажы

ла хозыайство кажы одорды кандый 6йд6 тузаланарын тем-
дектеп алар учурлу. Одорлорды чике тузаланары јанынан
кату шинж6 керек. Тузаланар ээжини бусканы учун ка-
ту каруузына тургузар.

Малдын азыралына 6л6н эдер јерлери ле малдын
одорлоры элбек хозыайстволордо ол ишти башкаратан аны-
лу агроном болор учурлу деп ш66п турус.

И. БАХТУШКИН,
јурт хозыайстводо ченемел 6тк6рер Горно-Ал-
тайский станциянын директоры, јуртхозыайст-
венный наукалардын кандидады

БЕШҖЫЛДЫКТЫҢ АЛТАМДАРЫ

(XII бешҗылдыктың баштапкы жылында тогус айдың туркунына СССР-дин социально-экономический өзүми)

Орооннын национальный кирелтези, 1985 жылдың тогус айына көрө, 18 миллиард салковойго эмезе 4,3 процентке көптөгөн. Промышленностьтың продукциязы бу өйдин туркунына 31 миллиард салковойго өскөн. Төс фондтор 8,5 миллиард салковойго элбеген. 15 миллион тонн одыру, 24 мунг тонн өндү темирлер, 50 мунг тонн трубалар кымакайланып чеберлелген.

Тыш жанындагы саду 95 миллиард салковой болды.

* * *

Науканың ла техниканың өзүми. Эмди иштеп турган предприятиелерди кенгидерине ле жаңы техникала јепсее-рине государствоның 24 миллиард салковой акказы чыгымдалган, эмезе былтыргы тогус айдагызына көрө 25 процентке көп.

Промышленностьто 8 мунг робот кондырылган, 6 мунг автоматический ле роторный линиялар иштеп баштаган. 4 мунг цех ле участок нургулай механизировать эдилди. 2 мунг жаңы продукция эдип чыгарары башталды.

Агропромышленный комплексте он үч миллион гектар кырада јадаган аш интенсивный технологияла үренделди.

* * *

Промышленность эдип чыгарган продукцияның текшикеми, былтыргы жылдың бу өйине көрө, план аайынча 4,3 проценттин ордына 5,2 процентке көптөгөн.

Тогус айдың туркунына планга үзеери 11 миллиард кубометр газ, 13 миллион тонн таш көмүр, 2,4 миллион тонн темир руда казып алган, 1,9 миллион тонн болот кайылткан, 737 мунг тонн кара темирдин прокады, 68 мунг тонн болот трубалар, 35 миллион салковойдың темир кезер станоктор, 248 миллион салковойдың приборлор ло чотойтон техника, 19 миллион салковойдың јуртхозяйственный машиналар, 702 экскаватор, 105 мунг тонн чаазын, 492 мунг тонн цемент, өскө дө көп продукция эдилген.

Албаты тузаланар товарлардан тогус айга пландалганына үзеери 35 миллион квадратный метр бөстөр, 8 миллион штук трикотаж кийим, 2,2 миллион эжер өдүк, 7,5 мунг радиоприемник, 5,2 мунг холодильник, 121 миллион салковойдын мебель ле өскө дө көп товарлар эдип чыгарган.

* * *

Агропромышленный комплексте 5 октябрыга жетире аш ла мырчак-аш культуралар 104,9 миллион гектарда жуунадылган, эмезе бастыра кыралардын 95 процентинин түжүми жуунадылды.

5 октябрыга жетире азырал единицаларла чотозо, 128,5 миллион тонн азырал белетелген, эмезе общественный малга азырал эдип алатан жакылта 93 процентке бүткен. Былтыргы жылда бу күнге жетире 127,8 миллион тонн азырал белетелген. Былтыр бир тын жоон малга орто тооло 14,7 центнер азырал белетелген болзо, быжыл 14,9 центнер белетелди.

75,2 миллион гектарда солок сүрүлген, ол былтыргы жылдагызынан 7,6 миллион гектарга көп.

Государственного аш табыштырар планы РСФСР-дин 85 область (крайлар, автономный республикалар), Украина, Белоруссия, Казахстан, Узбекистан, Киргизия, Азербайджан, Грузия, Туркмения бүдүрген.

Бастыра ороондо картошканы былтыргы жылга көрө 2,5 миллион тоннага (эмезе 21 процентке) көп, маала ажын 461 мунг тоннага (эмезе 4 процентке), жиилектерди ле ягодаларды 237 мунг тоннага (эмезе 12 процентке) көп белетеп алган.

Тогус айдын туркунына, былтыргы жылдын андый ок ойине көрө, колхозтордо ло совхозтордо, журт хозяйство-нын өскө дө предприятиелеринде эт ле жымыртка 7 процентке, сүт — 5 процентке көптөгөн. Кажы ла уйдан саап турган сүт 6 процентке бийиктеди.

1-кы октябрыда колхозтордын ла совхозтордын фермаларында 96,5 миллион тын уй мал, ол тоодо 29,1 миллион тын саар уй, 63,1 миллион тын чочко, 124,0 миллион тын кой ло эчки, 776,2 миллион тын куш өзүп турды. Ол тоолор былтыргызынан көп.

Государственного 14,8 миллион тонн эт, 58,2 миллион тонн сүт, 41,2 миллиард жымыртка табыштырылган. Эт табыштырар план — 108,3, сүт табыштырары — 104,7, жымыртка табыштырары — 109,8 процентке бүткен.

Аш-курсак эдер промышленность тогус айдын туркунына эттинг планын — 106, колбаса эдерин — 102, балыктан эткен продукцияны — 104, сарјуны — 104, сүттен эткен продукцияны — 105, маргаринди — 99, өзүмнинг сарјузын — 95, кондитер курсакты — 102, эт консерваларды эдер планды — 105 процентке бүдүрген.

Аракы эдери, былтыргы жылдын тогус айына көрө, 35 процентке астаган.

* * *

Промышленность журт хозяйствого 291 мунг трактор, 86 мунг — аш жуунадар комбайн, 31 мунг — силос салар ла өлөнг эдер комбайн, 2 мунг — кукуруза жуунадар комбайн, 6 мунг — картошко жуунадар комбайн, 5 мунг — свекла жуунадар, 7 мунг — көбөнг жуунадар машиналар, 18 мунг — кыра сугарар машиналар ла жазалдар эдип берген.

Колхозтор ло совхозтор 19,4 миллион тонн минеральный удобрениелер алган, эмезе былтыргы жылдагызынан 0,9 миллион тоннага көп.

СССР-дин Аш-курсакты көптөдөр программазын бүдүрерин жеткилдеер иштерге государствонон 29 миллиард салковой акча чыгымдалды.

Транспорт кош тартар планды 5,3 процентке ажыра бүдүрген. Темир јол транспорт планга үзеери 80 миллион тонн кош тарткан. Иштинг арбыны план аайынча 2,1 проценттин ордына 8,2 процентке өскөн. Автотранспортло улус тартары 4 процентке көптөди. Связьтын предприяттиелери планды 6 процентке ажыра бүдүрген.

* * *

Өткөн тогус айдын туркунына капитальный строительствого 115,2 миллиард салковой акча чыгымдалды. План 94 процентке бүткен.

* * *

1-кы октябрьда ороондо ишмекчилердин ле служащийлердин тоозы 118 миллион кижиге јеткен. Албаты хозяйстводо иштеп турган ишмекчилердин ле служащийлердин айына иштеп алып турган акча-јалы, былтыр бу өйдө 189 салковой болгон болзо, быјыл 194 салковойго јетти. Колхозчылардын ижи учун төлөөри 4 процентке көптөди.

Эл-јон текши тузаланар фондтордон улуска 115 миллиард салковой болуш берилген ле јенгилтелер эдилген, бу тоо былтыргызынан 4,5 миллиард салковойго көп. Оны кожо алгажын, ишмекчилердин ле служащийлердин айына иштеп алганы орто тооло 271 салковой болор.

Ишкүчиле јаткандар артыкташкан акчазын акча чеберлейтен кассаларга салары тогус айдын туркунына 11 миллиард салковойго көптөгөн.

Государствонын ла потребкооперациянын садузы 245,9 миллиард салковой бололо, былтыргызынан 15,2 миллиард салковойго өсти. Улуска аракы садары 8,5 миллиард салковойго астаган.

Улус јуртап јадар туралар тудары элбеди. Јаңыс ла государствонын акчазыла 50,5 миллион квадратный метр ичтү туралар бүткен, былтыргы јылдагызынан 4,9 миллион квадратный метрге көп.

935 мун бала үренер школдор, 272 мун бала јүрер садтар ла яслялар, 25 мун орынду больницалар, сменада 59 мун кижии өдөр поликлиникалар ла амбулаториялар бүткен.

1986 јылда 1 октябрьда Советский Союзта улусты тоолоордо 43,5 миллион үренчик, ол тоодо 5,5 миллион бала баштапкы катап школьник болды, олардын кажы ла бежүзи — алты јаштуда үренип баштаган. Орто үредүлү заведениелерде — 4,5 миллион кижии, бийик үредүлү заведениелерде — 5,2 миллион кижии үренген. Профессионально-технический училищелерде 2,6 миллион кижии үренген.

1986 јылда 1 октябрьда Советский Союзта улустын тоозы 280,9 миллион кижии болды.

РЕЙКЬЯВИКТИҢ КИЙНИНДЕ: ЈААН ИШТИҢ ОЙИ

11—12 октябрьда Исландиянын төс городында — Рейкьявикте КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы Михаил Сергеевич Горбачев ло США-нын президенти Рональд Рейган тушташкан. Бу — эки орооннын башчы ишчилеринин экинчи туштажузы. Баштапкы туштажу былтыр ноябрь айда Женевада өткөн. Ол туштажу да жуу-јепселдер токтоду јок көптөп турганынан улам телекейде катулана берген айалганы шүүшкен.

Женевадагы туштажуда ядерный жуу-чакта кандый бир ороон јенип чыгар арга јок болотоны керегинде түп шүүлте эткени анчада ла јаан учурлу. Шак ол түп шүүлте аайынча СССР-дин ле США-нын башчылары ядерный ла космический жуу-јепселдерди јоголторы јанынан сурактарды шүүжер болуп куучындашкан. Ол сурактарды чоком шүүжип, аңылу јөптөжүлер белетейтен делегациялар США-нын ла СССР-дин башкаруларынын адынан Женевада туштажып, иштеп баштаган.

Женевадагы туштажунын кийнинде Совет башкару бойынын делегациязына јөптөжү эдер јол табарына јарамыкту јакылталар берген, көп јангы шүүлтелер эткен. Јөптөжү эдерин јенилтерге бойында ядерный ченелтелер эдерин токтоткон. 1986 јылда 15 январьда јарлаган программада ядерный жуу-јепселдерди бу өдүп јаткан јүсјылдыктын учына јетире јоголтор чоком шүүлтелер этти.

Варшавадагы Договордо турушкан госуларстволор Европада черүлерди ле тегин жуу-јепселдерди астадар шүүлте бердилер. СССР Азияда ла Тымык тенгисте јеткер јок болорын јеткилдеер шүүлтелер этти.

Совет Союз, социализмнин өскө дө ороондоры амыр-энчүни тыгыдары ла јеткер јок болорын јеткилдеери јанынан јаан учурлу өскө дө шүүлтелер, баштаңкай эткендер.

Је США, НАТО-нын члендери ороондор ол шүүлтелерге, баштаңкайга каруу эдип, нени де этпедилер. Жуу-јепселдерди көптөдөрин, жууга белетенерин империалисттер токтотподылар. США бойынын Невада штадында улай ла

ядерный ченелтелер өткүрүп келди. «Жылдыстар ортодо жуулажар» программаны бүдүрер иштерди көндүктирип ийдилер. Эмди бу каршулу ишке США-нын НАТО аайынча нажылары ла Япония киришти. Анайда телекейде айалга там коомойтыды.

Мындый айалгада боло берген керектерди шүүжерге Совет Союзтын ла США-нын башкараачылары туштажары тургуза ла керектү деп, СССР-дин башкарузы Вашингтон-нын администрациязына шүүлте эделе, туштажатан жарамыкту жер Исландиянын төс города — Рейкьявик болор эди деп айткан. США-нын башкарузы ого жөпсинди. Анайда Рейкьявикте СССР-дин ле США-нын башкараачыларынын экинчи туштажузы өтти. Оны эмди былтыр Женевада туштажарда куучындажып алганы аайынча нөкөр Горбачев агылу жорыкла Вашингтонго баратанына белетенер программа аайынча өткөн туштажу деп айдыжат.

Рейкьявиктеги туштажуда телекейде жеткер жок болорын жеткилдеери жанынан жаан учурлу жөптөжүлөр эдери не жер үстинде журтаган ончо улус иженген. Андый аргалар сакыганынан көп боло берген. Же туштажуда жөптөжү эдер иш үзүлгөн. Ненин учун үзүлгени эмди база жарт.

Американын делегациязы, президент Рейган Рейкьявикте шүүжетен сурактар аайынча белетенбей келгендер. США-нын президенти Рональд Рейган ядерный ла космический жуу-жепселдер жанынан жаан учурлу жөптөжү эдерге белен эмес болды.

Совет Союз Рейкьявиктеги туштажуда шүүжерге бүгүнгү күндеги телекейлик политиканын эн жаан суракта-рын — жуу-жепселдерди көптөдөрүн токтодоры, ядерный жуу-жепселдерди астадары ла жоголторы керегинде сурактарды тургускан. Бистин делегация ол туштажуда шүүжетен сурактар аайынча берген бой-бойыла колбулу шүүлтелерди Американын делегациязы жарадып жөпсинген болзо, кижиликтин мынан арыгы жүрүминде ядерный жуу-жепсел жок жагы ой ачылар эди. Телекейде айалганы чек өскөртип, жарандырып алар арга бар болгон.

Ол тушта ОСВ-1 ле ОСВ-2 договордо айдылганы чылап, жагыс ла стратегический жуу-жепселдерди астадары керегинде куучын өдөр эмес, же анайда ок кыска ойдин туркунына ядерный жуу-жепселдерди чек жоголторы керегинде жөптөжү эдилер эди.

Кийинде нөкөр Горбачев Вашингтонго барза, анда кол салар эдип, Рейкьявиктеги туштажуда үч жөптөжүнин про-

егин белетейли деп, совет делегация шүүлте эткен.

Ол жөптөжүлөрдүн бирүзи — табару эдетен стратегический ядерный жуу-жепселдер керегинде. СССР жердеги, талайдагы ла кейдеги стратегический жуу-жепселдерди келер беш жылдын туркунына 50 процентке астадала, артыканын быжыл 15 январьда жарлалган программа аайынча оного ары бастыразын жоголтып салары керегинде шүүлте эткен. Мында жерде тургузылган баллистический ракеталарды, суу алдыла жүрөп кемелерде бар стратегический ракеталарды, стратегический бомбардировщиктерди келер беш жылда 50 процентке астадала, оного чек жоголторы керегинде айдылган.

Совет делегация эткен экинчи шүүлте — орто учушту ракеталар керегинде. Бис мында Американын ла Совет Союзтын Европада тургузылган орто учушту ракеталарын чек жоголторы керегинде жөптөжү эдели деп айтканыс. Бу сурак аайынча былтыргы туштажуда бис Европада ракеталарды астадарда, Англиянын ла Франциянын ядерный окту ракеталарын чотко алар деп некеп турганыс. Американецтер ого жөпсинбеген.

Рейкьявиктеги туштажуда жөптөжөр жолдо буудактарды жоголторго болуп, Совет Союз Англиянын ла Франциянын ракеталары керегинде суракты туура тургузала, жаныс ла СССР-дин ле Американын орто учушту ракеталарын жоголторы керегинде жөптөжү эдели деп айткан.

Франциянын ла Англиянын ядерный окту ракеталары дезе тапту көп. Олорды НАТО бойынын ижинде кожо пландап жат. Андый да болзо, СССР ол ороондордын ракеталары керегинде бу учуралда куучын өткүрбес деп жөпсинген.

Американын делегациясы бу сурак аайынча жөптөжү эдерин үзөр өскө арга таппай салала, США-нын Европада тургузылган ракеталарынын кезигин арттырар керек, ненин учун дезе, Азиядагы бойынын нажыларына жеткер болбозы жанынан кичеенип турус деген. Мында сүреен тын блааш-тартыш башталарда, бистин делегация жөптөжү эдерин жеңилтер жолдо база бир алтам эткен. Американын ла Совет Союзтын Европада тургузылган орто учушту ракеталары бастыразы жоголзо, СССР Азияда бар ракеталарын 100-ке жетире астадар, ол ок кире США бойынын жеринде ракеталар арттырзын деди. Ого Рейганга жөпсинерге келишкен.

Рейкьявиктеги туштажуда совет шүүлтелердин пакедине кирген үчинчи сурак — ракеталардан коруланар

(ПРО) системаны астадар Договорды тынгыдары ла ядерный ченелтелерди токтодоры керегинде. Бу суракта Совет Союзтын айдып турганы мындый:

Ядерный жуу-жепселдерди тын астадып баштайла, келер он жылдын туркунына оларды чек жоголтотон болзо, жоптожиб турган ороондордын бир-бирүзи, США эмезе СССР кандый бир өскө жуу-жепселле артыктайла, жуулажар ийделе акалаар арга жок эдери кыйалта жоктон керектү. Онын учун ядерный жуу-жепсел астап ла жоголып турганына, жаан жеткерлү жаңы жуу-жепсел эдилбей турганына, азыйда эдилген жоптожүлөр бүдүп турганына шинжү керектү.

Онын учун бойынын үчинчи проегинде Совет Союз США-га ракеталардан коруланар системаны (ПРО) астадары жанынан Договорды тынгыдары ла оной келер он жылда, тартаза: ядерный жуу-жепселди астадып жоголтотон өйдө Договордо айдылганынан чыкпайтаны керегинде шүүлте эткен. Андый ок эп-сүмеле ядерный ченелтелерди өткүрерин жоголторы жанынан жарамыкту шүүлте табылды.

США-нын администрациязы, президент Рейган коруланар стратегический баштанкайдан (СОИ-дан) айрылар күүни жок болгонын аяруга алып, Совет Союз «Жылдыстар ортодо жуулажар» программа аайынча ишти токтодорун некебеди. Же бу учуралда ПРО керегинде Договорды бузарга жарабас, СОИ аайынча бастыра иштер лабораторияларда шинжү өткүргениле токтоор учурлу деп айткан.

Шак ла бу суракта телекейлик политиканын эки башка ууламжызынын ортодо коркышту тын тартыжузы башталган. Президент Рональд Рейган ла онын көдөчилери США СОИ аайынча жаңыс ла лабораторияларда ченелте өткүрер эмес, же анайда ок өскө жерлерде, ол тоодо космосто ченелте өткүрер праволорлу болоры, тартап айтса, жуу-жепселдерди космоско чыгарала, анда «жылдыстар ортодо жуулажар» программа аайынча ченелте өткүрери учун учына жетире тартышкан.

Мында Рональд Рейган жаңыс ла өчөжиб, кедерлешкени эмес. Бу суракта США-нын администрациязы, чындап та, нени сананып, неге амадап турганы көрүнди. Рейган баштаган администрация военно-промышленный комплекстин ээлеринен камаанду бололо, космоско жуу-жепсел чыгарып, Совет Союзты жуулажар ийделе космостог акалаарга турганы тарта билдирет.

Бир жанынан, ядерный жуу-жепселдерди астадар ла жоголтор иш өткүрип турала, экинчи жанынан, олар чек жа-

ны жуу-јепселди космоско чыгарала, анда ченелте өткүрерге амадап јадылар. Ого бистин ороон јөпсинбегени јарт. Ненин учун дезе, США анайда јангы жуу-јепселдерди космоско чыгарала, Совет Союзты жуулажар ийделе акалаарга кичеенип јат.

Чындап та айтса: ядерный жуу-јепселдерди астадып, јоголтып барып јадала, олордон коруланар системаны неге керектү эдип тözөйтөн? Ол системанын баазы да тын, Американын специалисттери стратегический коруланар баштанкайдын (СОИ-нын), эмезе «јылдыстар ортодо жуулажар» программаны бүдүрерине бир канча триллион доллар акча чыгымдалар деп чотогылайт.

Је Рейкьявикте Американын делегациязынын бурузыла јөптөжип болбогон до болзо, туштажу сүреен јаан политический учурлу болуп артты. Иш тегин өтпөгөн. Ядерный жуу-јепселдерди јоголторы јанынан куучындажатан ла јөптөжөтөн аргалар табылды. Рейкьявикте Совет Союз эткен јангы шүүлтелер жуунын ла амыр-энчүнин сурактарынын аайына чыгатын исторический аргалар болуп јат. Эмди ол аргаларды США-нын, Совет Союзтын, бастыра телекейдин албатыларынын јилбилерине тузаланар керек.

Је оныла коштой Рейкьявик ядерный жуу-јепселдерди јоголтотон јолдо уур-күчтерди база көргүсти.

Ядерный жуу-јепселдерди јоголторына буудак эдип турган ийделер тын. Оны бис туштажуда, анчада ла туштажу өткөн кийнинде көрдис.

Исландиянын тös городында СССР-дин ле США-нын башкараачыларынын туштажузы канайда өткөни, кандый сурактарда јөптөшкөнин, неде јөптөжип болбой, туштажу үзүлгенин КПСС-тин Тös Комитединин Генеральный качызы Михаил Сергеевич Горбачев ол ло тарый Рейкьявикте өткөн пресс-конференцияда куучындаган. Онон јанып келеле, эки катап совет телекөрүлте ажыра куучынында Совет Союзтын Рейкьявикте эткен шүүлтелерин јартады, кандый суракта кемнин бурузыла ненин учун јөптөжип болбогонын, анайда ок туштажу өткөн кийнинде телекейде кандый шүүлтелер болуп турганын јартап куучындаган.

Исландияда өткөн туштажуны керсү сагышту улус сүреен јаан политический учурлу деп айдып турулар. Анда ядерный жуу-јепселдерди јоголторы учун тартыжуда чоком једимге једип алганы темдектелет.

КПСС-тин Тös Комитединин Политбюрозы нөкөр

Горбачевтын Рейкьявикте ижин јарадала, ядерный јуу-јепселдерди тынғыда астадып барала, чек јоголторына ууланган ишти мынан ары там тынғыдары, Исландияда эткен совет шүўлтелер аайынча СССР-дин ле США-нын ортодо мынан ары болотон туштажуларда, ол тоодо Женевада делегациялар ортодо өдүп турган туштажуда ядерный ла космический јуу-јепселдердин сурактары аайынча куучындажып јөптөжөри керектүзин темдектеди.

Көп нургуны ороондордо башкараачы ишчилер Рейкьявикте башталган јакшы керектерди онон ары көндүктирери керегинде шүўлтелер айдып турулар. Олор ядерный јуу-јепселдерди јоголтор јолдо табылган јаңы аргалар албатылардын сакыган амадуларына јарап турганын темдектегилейт.

Н. ТОДОШЕВ

АМЕРИКАДА ЛА БИСТЕ

США-нын пропагандазы Совет Союзка, социализмге удурлашкан тартыжуда бистинг ороондо бар ээжи-јанды, улустын јадын-јүрүмин не ле деп јамандап јат. Ол ок өйдө Америкада јүрүмди, буржуазиянын демократиязын өткүре тынг мактайт. Олор Америкада кажы ла кижикөп акчалу болор аргалу дежет.

Чындап та, Америкада иштеп турган улустын акча-јалы тапту түрген өзүп јат. 1972 жылдын кийнинде бир биленинг кирелтези эки катаптап ажыра өскөн. Он бир мунг доллар болгонынан јирме үч миллионго јетти. Је ол ок өйдө баалар бийиктегенин ајаруга алза, бир биленинг жылына орто кирелтези он мунга јетире астаган.

Капиталисттердин пропагандазы Америкада јүрүмди јакшы деп көргүзерге ороондо бастыра кирелтени алала, ончо улустын текши тоозына үлейле, орто тооны алып јат. Бу тоо јакшы болуп көрүнөт. Је керек чын јүрүмде андый эмес. Америкада бастыра улустын бир проценти — миллион доллардан көп акчалу байлар. Олордын бойына алып турган астам-кирелтези арткан 99 процент американецтердин алыжынан сегис катап көп. Анайдарда, орто тоо алганы — США-да улустын јүрүмининг кемин өргүспөй јат.

Америкада улустын јадын-јүрүмин билерге јуртайтан туразынан баштайлы. Олордо кажы ла үчинчи биле акту бойынын туралу эмезе квартиралу. Туразынын јанында — автомобиль, турада — телевизор, холодильник, јүзүн-башка гарнитурлар. Ончозы бар. Је олорды одус жылга өдүшке-сонго алган. Ай сайын төлөөр керек. Бастыразын төлөп чыкса, бойынын болор. Је ол тушта карып калар.

Төлөп салза деп айдары ла јенгил. Төлөп чыгатаны — күч неме. Су-кадык бололо, иштеп јүрзе, төлөп чыга берер. Јажына ла төлөөр. Је өдүшке алганы учун үзеери процент төлөп јат. Темдектезе, 1974 жылда тураны садып аларына өдүшке одус жыл төлөөр эдип берген акча учун банк жылына 6 процент төлөдип алып турган. Туранын баазы 36 мунг доллар болгожын, а США-да бир туранын

баазы андый банкка процентле кожо 73 мун доллар төлөлөр. 1978 жылда өдүш акча учун төлөйтөнин 10 процентке жетире бийиктедерде, банкка текши төлөйтөни 105 мун долларга жеткен. 1982 жылда 18 процентке бийиктеерде — 220 мун долларга жеткен.

26 мун доллар тураны одус жыл өдүшке — рассрочкага алала, банкка 220 мун долларды төлөөр. Ого кажы ла биле чыдашпазы јарт. Эмди Америкада кажы ла орто аргалу биле бойынын кирелтезинин 40 процентин туразы учун төлөйт.

Је кер-мар ишјок артса, оорыйла јоксыраза — түбек. Банкка квартира учун процентти төлөбөзөң — турадан чык. Тура, автомобиль, телевизор, холодильник — ончозы айрылар, орды јок барган болор. Америкада жылдын ла эки јарым миллион кижини төлү учун квартиразынан эмезе туразынан чыгара сүрүп јат.

Бисте бойына тура тудатан улуска ссуданы госбанк 25 жылга берип јат. Өдүшке акча алганы учун жылына јарым проценттен ала 2 процентке жетире төлөөр. Анда да предприятиеде иштеп турган ишмекчи эмезе инженер тура тударга госуударстводон өдүшке алган акчанын тал ортозын предприятие бойы ишчилерди экономический јилбиркедетен фондтон төлөп салар праволу.

Америкада улус јангыс ла тура учун төлөп турган эмес. Орто аргалу биледе бала колледжете үренгени учун бойынын кирелтезинин бежинчи үлүзин төлөйт. Бисте үредү учун чек төлөбөй јат. Эмди школдордо учебниктерле акча төлөбөстөң јеткилдеер эткен. Ангылу орто үредүлү школдордо — техникумдарда ла училищелерде үренген улуска, институттардын ла университеттердин студенттерине стипендия берип јат.

Бистин ороондо акча төлөбөй эмденип турганын бастыра телекей билер. Америкада андый эмес.

США-да оорыган кижиге төлөп турган эмес, оору кижии эмденгени учун төлөп јат. Бир күн больницада јатканы 190 долларга једет. Ол јангыс ла орын ла кичеемел учун төлөгөни. Өскөзи учун, темдектезе, рентген өткөни 720 доллар, операция эдип кескен хирургка 3500 доллар, наркоз берип уйуктатканы учун 600 доллар, эмдеерге 1200 доллар төлөп јат. Анайда оору кижии больницада операция эдип кестирзе, беш-алты мун доллардан ас эмес төлөөр учурлу. Олордын бир доллары бистин 74 акча болзо, ол бистин акчала 3700—4000 салковой.

Јүрекке операция эткени анчада ла баалу — 3000 дол-

ларга шыдар төлөөр. Онон жазылып, больницадан чыгарга жетире эки ай жатканы, эмдеп кичеегени учун төлөгөнүн кошсо — 7000 долларга жедер. Орто аргалу кижини оорыйла больницага кирзе, түрөп калар. «Ю. С. Ньюс энд Уорлд» журнал бойынын кычыраачызынын Д. Уайттын пьесасын жарлады: «Мен больницада эмденип эки неделе жадала, жаңы чыктым, жаан операция эттилер. Эмди канайып төлөп чыгатанын билбей турум. Канча кире көп төлөйтөнин слер, байла, билбес болороор! Менин айдарга турганым: Американын улузы, оорыбагар!»

США-да карыган кижини пенсия аларга 40 жылдын туркунуна иштеп алган акча-жалынан сегиз проценттен төлөп турар учурлу. Эр де, үй де улустын пенсияга чыгатан өйи түнөй: 65 жаш. Эр улуска ай сайына иштеп алганынын 25 процентин, үй улустын 45 процентин пенсия эдип төлөп жат. Ого үзеери пенсиядан калан алар.

Америкада баалар түргөн бийиктейт. 1970 жылда килограмм ак калаштын баазы 54 цент болгон болзо, 1980 жылда — 1 доллар 25 цент. Ол ок он жылдын туркунуна килограмм уй эдинин баазы 3 доллардан 7 долларга, килограмм каймак саржунун — 2 доллардан 4,5 долларга, литр сүттин баазы — 30 центтен 55 центке жетире бийиктеди. Баалар бийиктегенче. Эмди килограмм сырдын баазы 14 доллар (эмезе 11 салковой), килограмм колбаса — 18 доллар, бистеги 25 акчанын батон — 2 доллар. Бисте салковой акчалу столовойга киреле, тойо ажанып алар аргалу, американецке анайда эдерге алты доллар керектү болор.

Бистин магазиндерди Американын магазиндери тунөйлөери керек жок. Олордо товарлар, аш-курсак артыкташтыра. Же ол товарларды кирген ле кижини садып алат деп айдып болбос. Баалар бийик.

Бисте көп товарларды эдерине чыгымдаганынан жабыс баала садып жат. Артык чыгымды государство бойына алат. Бааларды бийиктеделе, государствонын бюджетинен чыгымдарды астадар арга бар. Же бисте, социализмде анайда эдерге жарабас. Бисте улустын курсагы, балдардын товарлары, квартира учун төлөйтөни кажы ла кижини төлөп чыдагадый, жабыс кеминде болор учурлу деп шүүп жадыс.

* * *

Бистин ороонды Америкала тунгдештирерге жарабас. Америкада жүс бежен жылга шыдар жаан жуу болбогон. Би-

стин ороон бу өдүп жаткан жүсүлдыкта эки катап теле-кейлик жууларга учураган. Калганчы жууда Америка тү-реер ордына там байыган. Бистин ороон коркышту түре-ген. США-нын президенти болгон Джон Кеннеди бойы-нын калганчы куучындарынын бирүзінде «Бу жууда Со-вет Союзтан тын бир де государство түребеген. Түндеш-тиргежин, США-нын Чикагодон күнчыгыш жаар бастыра жерлери коскорылып жемирилгенине түнгөй болор» деп айткан.

Жууда түрөп, жоксырап калган хозяйстволу государ-ство он жыл өткөн кийинде улус журтап жадар туралар тудар төртөн миллион жум жерлерди кыралап тузаланар программаларды бүдүрип баштаганы Күнбадышта көп улусты кайкаткан. Олорды жагыс ла көп туралар тудуп турганы эмес, же анайда ок квартиралар учун төлөп тур-ган жабыс баалар кайкаткан.

Бистин ороондо журтап жадарга көчүп келген англи-чанка Дженифер Саттон айдат: «Мындагы магазиндер-дин ле бытовой жеткилдеечи предприятиелердин ижинде жедикпес-тутактар ас эмес. Же анда тын жаан неме жок. Жаан учурлу өскө немелер бар. Темдектезе, мен кух-нялу ла ванналу жагыс комнаталу квартира учун айына 5 салковой 49 акча төлөп жадым. Ого ок жы-лытканы ла изү сууны тузаланганы кирип жат». Жа-ны Зеландиядан бистин ороондо журтаарга көчүп кел-ген Клэр Брейлсфорд ого кожуп айдат: «Бис изү суу учун айына бир салковой төлөп жадыс. Күнбадыштагы ороон-дордын кажызында ла 40 долларга шыдар төлөөргө ке-лижер эди. Газты канча да кире тузаланзан түнгөй ле, айына 42 акча төлөйтөнине мен темигип болбой узак жүре-дим. Кышкыда квартираны түни-түжиле жылытканы учун айына жүк ле үч жарым салковой төлөйтөнин мен алан кайкагам».

Транспортты алалы. Метроло, автобуса, трамвайла беш акча төлөп жорыктаары американецтерди коркышту кайкадат. Нью-Йоркта метронын биледи 90 цент. Эр ки-жи чачын кайчылатканы — 6—7 доллар. Киного барга-ны — 5 доллар. Же керектер тоолордо до эмес. Бисте эмди тургуза көп немелер жедикпестү. Же бүгүн кечегизинен артык болгонын бис билерис, эртен бүгүнгизинен ар-тык болорына быжу иженип жадыс. Күнбадышта анайда иженер арга жок.

(1986 жылда сентябрь айда чыккан «Крестьян-ка» журналдан көчүргөн)

БҮГҮНГИ МОНГОЛ ЈЕРИ

(СССР-дин ле МНР-дин ортодо најылык колбулар
башталганынан ала 65-чи жылдыкка)

Монголия — бойынын өзүминде капитализмди кыйып, феодализмнен көнү социализмнин жолына кирген телекейде баштапкы ороон болуп јат. Андый исторический алтамды бу орооннын калыгы Монголиянын Албаты-революционный партиясына баштадып, карындаштык совет албатынын болужыла эткен.

Бүгүнгү күнде Монголиянын Албаты Республикасы бир миллион беш жүс мунг алтан квадратный километр јерлү, эки миллионго шыдар улусту государство бололо, бойынын јеринин кемиле телекейдин ороондорынын ортодо 17-чи јерде, социализмнин ороондорынын ортодо үчинчи јерде туруп јат.

МНР — Евразияда јаан учурлу экономико-географический айалгада. Онын јериле Азияны ла Европаны колбоштырган темир јолдор ло авиалиниялар өдөт. Андый айалга өскө ороондорло колбуларды элбедип, экономиканы өскүрерине сүреен јарамыкту.

1921 жылда јенген революцияга јетире бу орооннын айалгазы чек өскө болгон. Талайлардан ла тенгистерден ыраак, бийик кырларга ла ээн чөлдөргө курчаткан, бийик ле соок јерде турган орооннын хозяйствозы өскө государстволордон тын сондогон, албатызы јокту ла түреңи болгон.

1917 жылда Россияда Октябрьский социалистический революция јенген кийинде онын салтарыла 1921 жылда Монголияда ишкүчиле јаткан калык — араттар бай феодалдарга удурлаштыра революцияга көдүрилеле, јенип чыккан. Революциянын бажында Сухэ-Батор төзөгөн Монголиянын Албаты-революционный партиясы турган.

1921 жылда 1-кы мартта Сухэ-Батор Албаты-революционный партиянын баштапкы съездин өткүрген. Съезд партиянын Төс Комитедин туткан. Албатынын черүзин төзөйлө, ороондо феодалдардын башкарузын антаратан революция көдүрери керегинде јөп чыгарган. Баштапкы съездтин јөптөринде партия революция јенген Совет Россияла бастыра керектерде јуук колбуларлу болотон задача тургускан.

Ол ок жыл 13 мартта партиянын Төс Комитеди партизандардын ла араттардын жуунында орооннын Удурумга турган башкарузын төзөди. Сухэ-Батор военный министр-ге ле черүлердин баш командующийине көстөлдү. 18 мартта Албатынын черүзи кыдат милитаристтерден Маймачак городты жайымдаган. Городто феодалдардын башкарузын жоголтоло, жанды албаты-калык бойынын колына алган.

Революция женген баштапкы ла күндерде жиит республиканын алдына жаан задачалар тура берди. Ороондо кижжи кижинин күчин жибес жаңы жүрүмди — социализмди бүдүрип баштайтаны жарт болгон. Же ол задачаны канайда бүдүрөтени, бүгүн-эртен чокым нени эдетени — жиит партияга, онын башчылары болгон жиит революционерлерге жетире жарт эмес болды.

Ол өйдө республиканын бойында революцияны жаратпаган өштүлөр тыгып, олорды өскө ороондордын интервенттери, Россиядан революция чыгара сүрген акгвардеецтер ле жүзүн-жүкпүр бандиттер база жөмөгөн.

Андый күч айалгада ла жаан жеткерлү өйдө жөп сурайтан ла болуш алатан сок жаңыс жер — Совет Россия болгон. 1921 жылда октябрь айда Сухэ-Баторго баштаткан монгол делегация Москва жаар атанды.

1921 жылда 5 ноябрьда МНР-дин башкарузынын ла РСФСР-дин башкарузынын ортодо најылык колбулар баштаары керегинде жөптөжүгө кол салылган. Ол — Монголиянын революционный башкарузы эткен баштапкы телекейлик жөптөжүзи.

Монгол делегация Москвада болордо оныла Владимир Ильич Ленин туштажып куучындашкан. Анайда Монгол революционерлердин башчызы Сухэ-Батордын телекейлик пролетариаттын башчызы Владимир Ильич Ленинле исторический туштажузы өткөн.

Владимир Ильич Ленин монгол делегаттарла куучындажарда, кажы ла ороон бойынын жүрүм-салымын бойы башкараар учурлузын темдектеген. Кижини кулданаачылардын башкарузын антарган Монгол жеринин ишкүчиле жаткандарынын алдында эмди турган задача — Совет Россиянын ишмекчилеринин ле крестьяндарынын болужыла республикалар ишкүчиле жаткан араттардын государствозын тыгыдары, хозяйствоны өскүрип, жаңы жүрүмди төзөп баштаары. Мындый айалгада монгол араттардын партиязы тартыжуны башкарганы женү быжу болорын жеткилдеер деп айткан.

Улу Ленин революционный Монголиядан келген ай-ылчыларга јиит республика капитализмнин јолына кирбей, көнү социализмге барары керектү ла аргалузы керегинде ончо јанынан тереңжиде јартап куучындаган.

Капиталистический эмес јолго көчөрин јеткилдейтен арга — Албаты-революционный партиянын ла башкарунын ижин тынғыдары. Партиянын ла башкарунын ийдези тынғыла, тоомјызы бийиктеген шылтуунда араттарды бириктирген кооперативтер көптөөр лө тынғыр, орооннын экономиказы ла культуразы өнжиіп өзөр, партиянын ла ишкүчиле јаткан калыктын бирлиги тынғыр учурлу деп, Владимир Ильич Ленин айткан ойгор шүүлтелерди јиит Монгол революционерлер лаптап угала, јанып барып, улу јаан керектер бүдүрип баштаган.

Ол исторический күндерден ала беш јыл өтті. 1921 јылда ноябрь айда Москвада кол салган јөптөжүле, телекейлик пролетариаттын улу башчызыла өткөн исторический туштажула башталган совет-монгол најылык бузубас бек болгонын көргүзип, јаан ченелтелер өдүп чыдашкан.

Монгол калыктын революционный једимдерин корулап аларында СССР ле МНР бой-бойына болужары керегинде 1936 јылда кол салган протокол сүреен јаан учурлу болгон. Качан 1939 јылда јопон милитаристтер Халкин-Гол суунын јанында МНР-ди јуулап келерде, монгол јуучылар бойынын ченелген најыларыла — совет солдаттарла өмөлөжип, өштүни јуулап, оодо соккондор.

Экинчи телекейлик јуунын јылдарында Монголиянын Албаты Черүзинин јуучыларды Совет Черүле кожо јопон милитаристтерди јуулап оодо согорында ла түндүк-күнчыгыш Китайды јайымдаарында туруштылар.

Бүгүңги Монголия — түрген өзө берген јурт хозяйстволу, јангы промышленностьту, ишмекчи классту, өнжиіп өскөн культуралу, литературалу ла искусствову социалистический государство болуп јат.

МНР-дин ишмекчи клазы калганчы јирме јылда эки катап өскөн. Бүгүн орооннын предприятиялеринде иштеп турган монгол ишмекчилерге, техниктерге, инженерлерге Совет Союзтан барган специалисттер болужып турулар.

Монголия көп чактардын туркунына бойынын өзүминде сондогонын исторический кыска өйдин туркунына јоголтордо, социализмнин телекейде баштапкы ороонынын — Совет Союзтын кысканбай берип турган карындаш болужына јөмөнип келген. СССР-дин ле МНР-дин ортодо эко-

номикада, наукада, культурада, өскө дө керектерде өмөлжөри кажы ла жыл сайын там ла элбеп ле теренжип туру. Совет Союзтын болужыла тудулган предпрятиелер республиканын промышленнозынын бастыра продукциянын — 90, таш көмүрдин 80 процентин берип турулар.

Калганчы 10 жылдын туркунына МНР-де Совет Союзтын болужыла промышленностьто ло журт хозяйстводо жүстер тоолу предпрятиелер, культуранын, су-кадыкты корыырынын учреждениелери бүткен, ол тоодо: өнгдү темирлер кайылар «Эрдэнэт» комбинат, Шары-Голдо, Бага-Нурда, Адун-Чулунда таш көмүрдин шахталары, Толгойто алтын казар прииск, Дарханда, Улан-Батордо, Чойбалсанда теплоэлектростанциялар, Дархан — Эрдэнэт — Улан-Батор ортодо бийик напряжениелү электролиния, Дарханда тура тудар комбинат, Салхит — Эрдэнэт ле Бага-Хангай — Бага-Нур ортодо темир жол, «Орбита» станция, Монгол Алтайда, Чойбалсанда, Далап-Дзадгададе элбек берилтелү радиостанциялар ла өскөлөри де. Совет Союз МНР-дин журт хозяйствозынын материально-технический арга-чыдалын тынгыдарына болужып жат.

Монголиянын Албаты Республикасында социализмнин најылык ороондоры — СЭВ-тин члендери государстволор тын туружып жадылар.

Болгариянын Албаты Республикасынын болужыла Чойбалсанда эткомбинат, Дарханда тере уужаар ла тон көктөөр фабрика, Улан-Батордо тепличный хозяйство тудулды. Дарханда маала ажын өскүрер комбинат бүдүп жат.

Венгриянын албаты-хозяйствозы Улан-Батордо биокомбинат ла кийим көктөөр фабрика, Дарханда эткомбинат тударына болушкан, МНР-де малдын одорлорын сугаттаарына болужат.

ГДР-дин болужыла Улан-Батордо полиграфкомбинат, кебис эдер фабрика, этконсервный комбинат тудулган, Бор-Нурдагы госхозто производство элбедилет.

Румыниянын болужын тузаланып, МНР бойында цирк-тин туразын тудуп алган, Улан-Батордо мебель ле картон эдер предпрятие тудулат.

Польшанын болужыла Улан-Батордо мебель эдер комбинат, Дархатта черет өртөөр фабрика, автомобильдер жазаар предпрятие бүткен.

Чехословакиянын болужыла Улан-Батордо тере өдүктер көктөөр фабрика, государствонин клинический больницазы, Дарханда цемент эдер завод, Баян-Улэгэйдэ ра-

диостанция, өскө дө промышленный предприятелер ле социально-культурный объекттер бütкен.

Совет Союз ла социализмнинг өскө дө најылык ороон-доры МНР-ге бичикчи ишчилер белетеерине, геологияда шинжү өткүрерине болужып турулар. Бу ороондордын специалисттери МНР-дин албаты-хозяйствозынын башка-башка бөлүктеринде монгол најыларыла кожо иштеп, олор-ло бойлорынын бийик ченемелин кысканбай берип жа-дылар.

МНР башка-башка социально-экономический жүрүмдү госуударстволорло амыр-энчү коштой турар политика өткү-рип, олорло элбеде садыжып туру. МНР — телекейде жаан тоомјылу ороон. Азияда јеткер јок болорын јеткилдеери јанынан эткен шүүлтелерин Бириккен Нациялардын Ор-ганизациязы јараткан.

МНР социализмнинг јолыла жаан алтамдарла барып јат.

Б А Ж А Л Ы К Т А Р

Пландарды өйинен озо бүдүрери учун	3
Чекле чотожоры ла колхоз	8
Азырал белетееринде бар бастыра аргаларды ту- заланар	12
Бешјылдыктын алтамдары	17
Рейкьявиктин кийнинде: јаан иштин өйи	21
Америкада ла бисте	27
Бүгүнгү Монгол јери	31

С О Д Е Р Ж А Н И Е

За досрочное выполнение планов	3
Чековый расчет в колхозе	8
Все резервы — на заготовку кормов	12
Шаги пятилетки	17
После Рейкьявика: время больших работ	21
В Америке и у нас	27
Сегодня в Монголии	31

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано в печать 19. 11. 1986 г. АН 14313. Формат 60X84 1/16. Усл. п. л. 2,00. Уч.-изд. л. 1,7. Тираж 500. Заказ 4096. Цена 4 коп.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного изда-
тельства, 659 700 г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская,
36. Горно-Алтайская типография, пр. Коммунистиче-
ский, 27.

4 акча